

Dr. Meriç KARAGÖZLER

**BİR TEMEL HAK OLARAK
ÇALIŞMA HAKKI**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	V
ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE, HUKUKİ NİTELİK, TARİHSEL GELİŞİM VE ULUSLARARASI HUKUK BOYUTU

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
A. Çalışma Kavramı.....	5
B. Çalışma Özgürlüğü ve Çalışma Hakkı Kavramları	11
1. Çalışma Özgürlüğü.....	11
2. Çalışma Hakkı	13
a. Çalışma Hakkının Temelleri.....	13
b. Çalışma Hakkı Lehindeki Görüşler.....	14
c. Çalışma Hakkı Aleyhindeki Görüşler.....	21
3. Çalışma Özgürlüğü ile Çalışma Hakkı Arasındaki İlişki.....	23

C. Çalışma Ödevi.....	28
II. HUKUKİ NİTELİK.....	37
A. İnsan Haklarının Bölünmezliği ve Karşılıklı Bağımlılığı İlkesi Çerçevesinde Çalışma Hakkı.....	37
B. Temel Hakların Sınıflandırılmasında Çalışma Hakkının Yeri....	39
1. Genel Olarak.....	39
2. Bireysel Hak Olarak Çalışma Hakkı.....	40
3. Sosyal Hak Olarak Çalışma Hakkı.....	41
4. İkinci Kuşak Hak Olarak Çalışma Hakkı.....	44
5. Pozitif Statü Hakkı Olarak Çalışma Hakkı.....	45
III. TARİHSEL GELİŞİM.....	46
A. Çalışma Hakkının Ortaya Çıkışı	46
B. Çalışma Hakkının Anayasallaşma Süreci	48
1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Anayasalar.....	48
2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Anayasalar	49
C. Çalışma Hakkının Türk Anayasa Hukukundaki Tarihsel Gelişimi	52
1. 1876 Kanunu Esasîsi	52
2. 1921 Anayasası.....	53
3. 1924 Anayasası.....	54
4. 1961 Anayasası.....	57
5. 1982 Anayasası.....	60
IV. ULUSLARARASI HUKUK BOYUTU.....	61
A. Evrensel Düzeydeki Belgelerde Çalışma Hakkı.....	61
1. Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri	61
2. Birleşmiş Milletler Belgelerinde Çalışma Hakkı.....	68
a. Genel Olarak.....	68
b. Birleşmiş Milletler Şartı ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi.....	68
c. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	70

d.	Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 18 sayılı Genel Yorumu	74
e.	Diğer Birleşmiş Milletler Belgeleri	75
B.	Bölgesel Düzeydeki Belgelerde Çalışma Hakkı	76
1.	Avrupa Konseyi Belgelerinde Çalışma Hakkı	76
a.	Genel Olarak	76
b.	İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi)	77
c.	Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı	82
2.	Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı	84
3.	Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı	87
4.	Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Alanında Ek Protokol (San Salvador Protokolü)	92

İKİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA HAKKININ KONUSU VE KİŞİ BAKIMINDAN KAPSAMI, DİĞER HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLİŞKİSİ VE DEVLETLERİN ÇALIŞMA HAKKINA İLİŞKİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I.	ÇALIŞMA HAKKININ KONUSU BAKIMINDAN KAPSAMI	97
A.	Bir İşe Sahip Olma Hakkı	97
1.	Genel Olarak	97
2.	İnsana Yakışır İş (Decent Work) Kavramı	99
B.	İşsizliğe Karşı Korunma Hakkı	104
C.	Meslek Özgürlüğü	106
D.	Mesleki Eğitim Hakkı ve Mesleki Rehberlik Hakkı	113

E. Meslekte İlerleme Hakkı.....	119
F. İş Güvencesine Sahip Olma Hakkı	121
G. Adil ve Elverişli Çalışma Koşullarından Yararlanma Hakkı	125
1. Çalışma Sürelerinin Uygun Ölçüde Tutulmasını İsteme Hakkı.....	126
2. Yaşına, Cinsiyetine ve Gücüne Uygun İşlerde Çalıştırılmayı İsteme Hakkı.....	128
3. Dinlenme Hakkı.....	129
4. Adil Ücret Hakkı	131
H. Çalışma Hakkı Bakımından Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı.....	133
1. Genel Olarak.....	133
2. İşe Girişte Ayrımcılık Yasağı	137
3. İş İlişkinin Devamında Ayrımcılık Yasağı ve Muamele Eşitliği	147
4. İş İlişkinin Sona Erdirilmesinde Ayrımcılık Yasağı.....	149
I. Kölelik, Kulluk, Zorla Çalıştırma ve Zorunlu Çalışma Yasağı ile Angarya Yasağı.....	151
1. Genel Olarak.....	151
2. Zorla Çalıştırma ve Zorunlu Çalışma Yasağı	151
3. Angarya Yasağı.....	156
4. Kölelik ve Kulluk Yasağı	158
II. ÇALIŞMA HAKKININ KİŞİ BAKIMINDAN KAPSAMI	161
A. Genel Olarak.....	161
B. Özel Olarak Korunması Gereken Hak Öznelerinin Çalışma Hakkı.....	162
1. Genel Olarak.....	162
2. Kadınlar	163
3. Engelliler.....	170
4. Çocuklar ve Gençler	177
5. Yaşlılar.....	179

6. Yabancılar	182
7. Göçmenler.....	184
8. Eski Hükümlüler	187
III. ÇALIŞMA HAKKININ DİĞER HAK VE	
ÖZGÜRLÜKLERLE İLİŞKİSİ.....	189
A. Yaşama Standardı Hakkı	189
B. Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı.....	190
C. Kamu Hizmetine Girme Hakkı	192
D. Sosyal Güvenlik Hakkı	199
E. Bilim ve Sanat Özgürlüğü	200
F. Sağlık Hakkı	202
G. Özel Hayata Saygı Hakkı.....	206
H. Grev Hakkı ve Sendika Hakkı.....	210
I. Sözleşme Özgürlüğü.....	213
IV. DEVLETLERİN ÇALIŞMA HAKKINA İLİŞKİN	
YÜKÜMLÜLÜKLERİ	214
A. Devletlerin İnsan Haklarına İlişkin Yükümlülük Türleri	214
B. Saygı Gösterme, Koruma ve Yerine Getirme Yükümlülüğü.....	215
1. Saygı Gösterme Yükümlülüğü	217
2. Koruma Yükümlülüğü	221
a. Yasal Koruma.....	224
b. İdari Koruma	227
c. Yargısal Koruma	228
3. Yerine Getirme Yükümlülüğü.....	231
C. Asgari Çekirdek Yükümlülükler.....	232
D. Aşamalı Gerçekleştirme Yükümlülüğü ve Elverişli	
Kaynakların Azami Düzeyde Kullanılması	236
E. Davranış ve Sonuç Yükümlülüğü	240
F. Tam İstihdam Sağlama Yükümlülüğü.....	241

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRK POZİTİF ANAYASA HUKUKUNDA
VE ANAYASA MAHKEMESİ
KARARLARINDA ÇALIŞMA HAKKI

I. 1982 ANAYASASI ÇERÇEVESİNDE ÇALIŞMA HAKKI.....	245
A. Sosyal Devlet İlkesi ve Çalışma Hakkı.....	245
B. Anayasa'nın 48. ve 49. Maddelerinin İncelenmesi	249
C. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Düzenlenebilme.....	256
D. Çalışma Yükümlülükleri	259
1. Genel Olarak.....	259
2. Tutuklu ve Hükümlülerin Çalıştırılmaları	259
3. Olağanüstü Hâllerde Yapılan Hizmet.....	261
4. Vatandaşlık Ödevi Niteliğindeki Çalışmalar.....	263
II. 1982 ANAYASASI ÇERÇEVESİNDE ÇALIŞMA HAKKININ SINIRLANMASI	265
A. Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması Rejimi.....	265
B. Sosyal Hakların Sınırlanması.....	268
1. Genel Olarak.....	268
2. Anayasa'nın 65. Maddesi: Mali Kaynakların Yeterliliği Ölçüsü ve Amaca Uygun Öncelikler	273
3. Bir Sosyal Hak Olarak Çalışma Hakkının Sınırlanması.....	281
III. TÜRK ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINDA ÇALIŞMA HAKKI	288
A. Norm Denetimi Kararları.....	288
B. Bireysel Başvuru Kararları	294
SONUÇ	305
KAYNAKÇA	311